

УДК 336.225.3(477)

В.М. ВАСИЛЕНКО, канд. юрид. наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ «ЄДИНОГО ВІКНА» У ЗДІЙСНЕННІ КОНТРОЛЮ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ОКРЕМИХ ВИДІВ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

***Ключові слова:** принцип, єдине вікно, митний контроль, митні органи, переміщення товарів, митний кордон України*

Одним із основних напрямів діяльності Державної фіскальної служби України (далі – ДФС України) є реалізація політики у сфері державної митної справи. У цій сфері ДФС України здійснює широке коло заходів, орієнтованих на запровадження світових стандартів діяльності митних органів щодо спрощення митних процедур, підвищення ефективності здійснення митного контролю, використання інформаційних технологій тощо.

Самим дієвим заходом ДФС України стало запровадження в діяльності митних органів принципу «єдиного вікна» – технології митного оформлення, коли декларант подає повний перелік документів інспектору відділу митного оформлення, і вони проходять перевірку без участі самого декларанта. Ідея впровадження цього принципу мала на меті спростити процедуру здійснення контролю за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, тим самим сприяючи розвитку зовнішньоекономічної діяльності нашої країни. Однак, налагодити чіткий механізм діяльності митних органів за принципом «єдиного вікна», не зважаючи на тривалість впровадження цього проекту, так і не вдалося. Тому питання реалізації принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України й досі залишається відкритим для ДФС України.

Питання організації та вдосконалення діяльності митних органів України досліджували

І.Х. Баширов, І.С. Губіна, Ю.М. Дьомін, В.Т. Комзюк, Л.О. Копцева, П.В. Пашко, Л.М. Письмаченко, Ф.П. Ткачик, І.О. Федотова та ін. Віддаючи належне результатам наукових досліджень з цієї проблематики, слід констатувати, що в рамках реалізації адміністративної реформи, спрямованої на удосконалення функціонування усіх органів публічної влади, питання реалізації митними органами принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України не отримали належного висвітлення і тому потребують наукового обґрунтування. Звідси, мета статті – визначити зміст поняття «єдине вікно» та окреслити існуючі недоліки діяльності митних органів у реалізації цього принципу під час здійснення контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України.

Питання спрощення процедур торгівлі набувають все більшого значення в умовах інтеграції України в європейські і світові ринки. На сьогодні у світі є досить потужний міжнародний інструментарій. Одним з інструментів вирішення проблем спрощення процедур торгівлі є створення механізму «єдиного вікна», завдяки якому інформацію та/або документи можна представляти тільки один раз з використанням єдиного пропускового каналу. «Єдине вікно» у цьому контексті визначається як механізм, що дозволяє сторонам, які беруть участь у торговельних і транспортних операціях, представляти стандартизовану інформацію і документи з використанням єдиного пропускового каналу в цілях виконання всіх регулюючих вимог, які стосуються імпорту, експорту і транзиту [1].

Під «єдиним вікном» також розуміють систему, яку іноді називають концепцією, механізмом, процесом або середовищем, де взаємодіють представники бізнесу та владних структур, що дозволяє подавати інформацію через єдиний пункт доступу, де форма відображення інформації (паперова чи електронна) для цього визначення не має вирішального значення [2, с.39]. Таким чином, механізм «єдиного вікна» дозволяє прискорити, спростити процедуру передачі інформації між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та державними органами під час здійснення

митного контролю і митного оформлення товарів, пропуск їх через митний кордон держави, тим самими сприяючи розвитку транскордонної торгівлі.

В Україні механізм «єдиного вікна» в діяльність митних органів був впроваджений у 2005 році. Наказом Державної митної служби України від 20.04.2005 року № 314 «Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації»¹ [3] було затверджено новий порядок митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації. На виконання положень цього наказу митними органами вживалися заходи щодо прискорення та оптимізації здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації шляхом: організації роботи підрозділів митного оформлення за принципом «єдиного вікна; мінімізації кількості посадових осіб, які беруть участь у здійсненні митного контролю й митного оформлення, та їх раціонального завантаження.

Організація роботи митних органів за принципом «єдиного вікна» передбачила можливість розташування посадових осіб усіх підрозділів митниці, які здійснюють митний контроль, митне оформлення товарів і транспортних засобів, в одному приміщенні та забезпечення безконтактного методу роботи підрозділів митного оформлення [4]. Крім того, механізм «єдиного вікна» передбачав таку технологію митного оформлення, коли декларант подає повний перелік документів інспектору відділу митного оформлення, і вони проходять перевірку без участі самого декларанта. Посадові особи митних органів самостійно опрацьовують подані документи та повертають їх декларанту або для проведення огляду, або з карткою відмови у митному оформленні, або із запитом про додаткову інформацію про товари, їх якість, що переміщуються через державний кордон України.

Упровадження в діяльність митних органів принципу «єдиного вікна» значно скоротило час здійснення контролю за переміщенням

окремих видів товарів через митний кордон України за рахунок зменшення кількості задіяних посадових осіб, зменшення кількості документів, які подаються до митного оформлення, а також модернізації процесу митного контролю та оформлення. Однак, незважаючи на десятилітню практику реалізації принципу «єдиного вікна», митні органи так і не досягли усіх поставлених цілей, які ставилися перед ними із його упровадженням. Так, робота на багатьох пунктах пропуску через державний кордон за принципом «єдиного вікна» здійснюється формально. Основними причинами такого стану є: 1) відсутність відповідної матеріально-технічної бази, яка відповідала б стандартам діяльності митного органу за принципом «єдиного вікна» (половина пунктів пропуску через державний кордон облаштовані за тимчасовою схемою і розміщуються у приміщеннях «вагончикowego» типу); 2) недосвідченість працівників митних органів, які виконують функції зі здійснення контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України за принципом «єдиного вікна»; 3) відсутність єдиної уніфікованої інформаційної системи для суб'єктів зовнішньоекономічної торгівлі, яка надавала б вичерпну інформацію про порядок здійснення митних процедур за принципом «єдиного вікна» тощо.

Слід наголосити й про недосконалість правового регулювання здійснення митних процедур за принципом «єдиного вікна». Так, відповідно до п.4 ч.3 ст.319 Митного кодексу України [5], в Україні контроль за переміщенням через митний кордон України окремих видів товарів, що проводиться іншими державними органами, здійснюється за принципом «єдиного вікна» відповідно до міжнародної практики та рекомендацій міжнародних організацій із застосуванням єдиної з митними органами інформаційно-телекомунікаційної системи. Однак, на сьогодні така інформаційно-телекомунікаційна система працює недосконало, і тому потребує відповідного доопрацювання.

Крім того, товари, які переміщуються через митний кордон України, окрім митного контролю, можуть підлягати державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та

¹ Втратив чинність.

радіологічному контролю. У пунктах пропуску через державний кордон України зазначені види державного контролю (крім радіологічного) здійснюються митними органами у формі попереднього документального контролю на підставі інформації, отриманої від державних органів, уповноважених на здійснення цих видів контролю, з використанням засобів інформаційних технологій. З огляду на це, процес реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України значно ускладнюється, оскільки виникає необхідність у проведенні додаткових митних процедур щодо проведення відповідних видів державного контролю.

Загалом проблеми, що виникають на практиці при реалізації принципу «єдиного вікна» в нашій державі, насамперед стосуються інформації, яка супроводжує товар. Наразі українські контролюючі органи не можуть повною мірою приймати таку інформацію в електронному вигляді. Крім того, законодавчо не врегульовано її правовий статус та не змінено відповідні процедури, які стосуються форми подання електронної інформації [2, с.43].

Ураховуючи стан і проблемні аспекти запровадження концепції «єдиного вікна» в Україні, Д.Л. Вересюком та О.В. Цурканом були сформовані критерії діяльності митних та інших контролюючих органів, дотримання яких сприятиме прискоренню практичної реалізації зазначеної концепції, а саме: 1) юридична обізнаність – митні органи повинні мати повну інформацію щодо законів та нормативно-правових актів, які регламентують здійснення інших видів контролю; 2) практична обізнаність – контролюючі органи доводять до відома митних органів інформацію про наявні ризики стосовно товарів, учасників зовнішньоекономічної операції тощо, ведуть та актуалізують відповідну базу даних ризиків; 3) координація діяльності – існує чіткий та простий механізм взаємодії митних та інших контролюючих органів; 4) координація перевірок – за необхідності здійснити перевірку (огляд) товарів проводити її одночасно всіма зацікавленими контролюючими органами; 5) координація лабораторних досліджень – за необхідності здійснити відбір проб та зразків

одночасно всіма зацікавленими контролюючими органами та одноразово. Якщо можливо, лабораторні дослідження проводити в одній лабораторії; 6) уніфікація документації – контролюючі органи розробляють вичерпні переліки документів, необхідних для здійснення відповідного контролю; 7) єдиний канал – належні документи подаються одноразово митним органам, які, за необхідності, розподіляють (передають) їх іншим контролюючим органам; 8) часові обмеження – встановлюються відповідні часові обмеження для проведення документального контролю; 9) єдиний інформаційний простір – митні та контролюючі органи швидко і безперешкодно обмінюються інформацією стосовно результатів здійсненого контролю [6].

Разом із тим, для ефективної організації діяльності митних органів у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України за принципом «єдиного вікна», перш за все, необхідно: 1) переобладнати та укомплектувати необхідними технічними засобами приміщення митних органів; 2) провести відповідну роз'яснювальну роботу із громадянами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності щодо застосування митних процедур митного контролю за принципом «єдиного вікна»; 3) місця прийому громадян та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності мають бути обладнані як інформативними стендами, так і електронними інформаційними терміналами; 4) реалізація принципу «єдиного вікна» має відбуватися в одному приміщенні «єдиному офісі» митного органу, що визначено міжнародними стандартами. Крім того, доцільно сформулювати, так званий, «білий список» суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які мають відмінну репутацію, і для яких діятиме спрощена процедура митного контролю. Також необхідно постійно проводити навчання працівників митних органів, які задіяні у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України за принципом «єдиного вікна» з метою підвищення їхньої кваліфікації.

Таким чином, інтеграція України у Європейське співтовариство є важливим стратегічним напрямом як внутрішньої, так і зовніш-

ньої політики нашої держави. Приведення вітчизняного законодавства, у тому числі й митного, до європейських вимог і стандартів не тільки прискорить процес євроінтеграції нашого суспільства, але й створить сприятливі умови для розвитку транскордонної торгівлі. Тому реалізація принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України є першочерговим завданням, яке стоїть перед митними органами нашої країни.

Наступний етап дослідження у встановленому напрямку вбачаємо у вивченні питань застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пілотний проект «Єдине вікно – локальне рішення»: перший крок // Транспорт. – 26.10.2011. – № 43 (679).
2. Платонов О. Практика «єдиного вікна» у міжнародній торгівлі / Олег Платонов // Віс-

ник КНТУН. – 2013. – № 4. – С. 37–47.

3. Наказ Державної митної служби України «Про затвердження Порядку здійснення митного контролю й митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації»: від 20.04.2005 р., № 314 // Офіційний вісник України. – 2005. – № 17. – Ст. 925.

4. Федотова І. О. Правове регулювання процедури надання адміністративних послуг митними органами України за принципом «єдине вікно», «єдиний офіс» / І. О. Федотова // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – № 1. – С. 85–90.

5. Митний кодекс України: від 13.03.2012 р., № 4495–VI // ВВР України. – 2012. – № 44–45, № 46–47, № 48. – Ст. 552.

6. Цуркан О. В. Проблеми функціонування процедури «єдиного вікна» в Україні / О. В. Цуркан, Д. Л. Вересюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/15_18_2815.doc.htm.

Василенко В. М. Реалізація принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України / В. М. Василенко // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 38–41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_8.pdf

Розглянуто зміст поняття «єдине вікно». Окреслено існуючі недоліки діяльності митних органів у реалізації принципу «єдиного вікна» під час здійснення контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення процедури реалізації принципу «єдиного вікна» в діяльності митних органів України.

Василенко В.М. Реализация принципа «единого окна» в осуществлении контроля над перемещением отдельных видов товаров через таможенную границу Украины

Рассмотрено содержание понятия «единое окно». Определены существующие недостатки деятельности таможенных органов в реализации принципа «единого окна» при осуществлении контроля над перемещением отдельных видов товаров через таможенную границу Украины. Сформулированы предложения по совершенствованию процедуры реализации принципа «единого окна» в деятельности таможенных органов Украины.

Vasilenko V.M. Realization of the Principle of «A Single Window» in Controlling the Movement of Certain Goods across the Customs Border of Ukraine

The content of the notion «a single window» is considered. The existing shortcomings of the customs authorities' activity in the implementation of the principle of «a single window» while monitoring the movement of certain goods across the customs border of Ukraine are outlined. Propositions for improving the procedure of realizing the principle «a single window» within the activity of customs authorities of Ukraine are formulated.